

ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВО

УДК 81'373:796.5

DOI <https://doi.org/10.32782/2710-4656/2023.6/18>

Білоус Н. П.

Державний торговельно-економічний університет

Дячук Л. С.

Державний торговельно-економічний університет

Довженко І. В.

Державний торговельно-економічний університет

ВІДТВОРЕННЯ АНГЛІЙСЬКИХ ПОЛІТИЧНИХ МЕТАФОР У ПРОМОВАХ РІШІ СУНАКА

У статті проаналізовано політичні метафори як потужний засіб вираження і сприйняття політичних процесів та ідей. Вони мають вагомий структурний та емоційний вплив і є основним компонентом культурного та лінгвістичного спадку. Ілюстративним матеріалом дослідження слугують 50 метафоричних одиниць з промов прем'єр-міністра Великої Британії Ріші Сунака. Політичні метафори є засобами, які використовуються для усвідомлення, характеристики та моделювання політичних процесів, як інструменту впливу на соціальну свідомість, дають можливість надати нової емоційної оцінки існуючій картині світу. Виокремлені методом суцільної вибірки метафори поділено на три тематичні групи: 1) «Політика та уряд», 2) «Сім'я та суспільство», 3) «Освіта та охорона здоров'я». У ході дослідження виявлено, що найбільша кількість одиниць належить до тематичної групи «Політика та уряд». Однак, переклад метафор вимагає врахування безлічі аспектів, таких як культурні розбіжності, структурні особливості мов, тому найдоцільнішим є трансформаційний підхід до їх відтворення. Він дозволяє зберегти сенс та емоційний вплив метафор, водночас враховуючи особливості цільової мови. Найбільш ефективними способами відтворення метафор виявилися такі: повний переклад, (12 одиниць), додавання (5 одиниць), вилучення (5 одиниць), заміна метафоричного образу (14 одиниць), структурне перетворення (5 одиниць), деме́тафоризація (9 одиниць). Повний переклад метафори є доцільним у випадках співпадіння образності метафор у вихідній та цільовій мовах і дозволяє зберегти емоційно-оцінну інформацію. Трансформації додавання та вилучення використовуються для досягнення вірного розуміння метафори та створення необхідного впливу на адресата. Заміна метафоричного образу дає можливість компенсувати асоціативні розбіжності у розумінні метафор у мові перекладу. Завдяки структурному перетворенню метафори досягається еквівалентність при неспівпадінні граматичних форм мов оригіналу та перекладу. При застосуванні деме́тафоризації сенс повідомлення зберігається, однак лексичне та емоційне навантаження змінюється.

Ключові слова: політична промова, політична метафора, відтворення метафор, способи перекладу, трансформації.

Постановка проблеми. Сучасний політичний дискурс є об'єктом дослідження не лише політології, а й лінгвістики та перекладознавства. Він відіграє провідну роль під час формування громадської думки та сприйняття політичних процесів. Тексти політичного дискурсу характеризуються наявністю великої кількості мовних засобів, зокрема стилістичних. Одним із ключових лінгвіс-

тичних явищ у ньому є метафора, котра дає політикам можливість виразити складні ідеї, формувати образи та здійснювати вплив на адресата. Таким чином, актуальність статті полягає у необхідності цілісної інтерпретації поняття метафори та аналізі основних підходів до її перекладу з метою відтворення культурно-забарвлених метафоричних образів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Дослідженню політичних промов присвячували свої праці вітчизняні та зарубіжні науковці. Лексичні особливості досліджували І. Самойлова та О. Подвойська [10], когнітивно-комунікативні стратегії політичного дискурсу вивчали Г. Хацер [11] та З. Батринчук [1], риторичні прийоми маніпуляції у політичних промовах проаналізовано у роботах О. Красінського та Л. Горностай [6], Є. Долинського [4], Л. Шен та Дж. Ділларда [12], Дж. Міллера [13]. У своїй праці С. Вискушенко, О. Мосієнко та Т. Свиридюк зосередили увагу на вивченні стратегій переконання у політичних промовах британського Прем'єр-міністра Ріші Сунака [2]. О. Набока проаналізувала метафору в англомовних текстах політичного дискурсу [8]. Отже, особливої уваги потребує аналіз принципів відтворення англійських політичних метафор українською мовою.

Мета статті полягає у визначенні особливостей перекладу політичних метафор у промовах Ріші Сунака.

Досягнення поставленої мети передбачає реалізацію таких **завдань**:

- розглянути поняття метафори в політичному дискурсі;
- визначити особливості метафоричного мовлення Ріші Сунака;
- простежити принципи відтворення метафор у промовах Ріші Сунака.

Виклад основного матеріалу. Метафори в політичному дискурсі є потужним інструментом задля вираження складних ідей і сприйняття політичних подій і концепцій. Вони дають змогу відтворити абстрактні поняття та усвідомити особливості складних політичних процесів крізь призму емоційних образів [7, с. 201].

У сучасній науці сформувався уявлення про політичну метафору як про засіб, який слугує для усвідомлення, оцінки та моделювання політичних процесів, як інструменту впливу на соціальну свідомість. Метафори дають можливість перетворити вже існуючу у свідомості адресата мовну картину світу та надати їй нової емоційної оцінки [3].

Політична метафора розміщена на перетині загального світосприйняття та індивідуального, колективного тлумачення політичних подій, процесів, особистостей та явищ. Інтенсивне використання окремих метафоричних зразків супроводжується формуванням штампів, проте воно є закономірним, адже висвітлює зміни в мовній картині світу, фіксує виникнення нових значень лексичних одиниць [9]. Повторюваність метафор

може спричинити створення стереотипованих уявлень реципієнтів про реалії, які стосуються політичного життя.

Для аналізу особливостей функціонування метафори у політичному дискурсі методом суцільної вибірки було виокремлено 50 метафоричних одиниць з промов прем'єр-міністра Великобританії Ріші Сунака: “Rishi Sunak First Speech as U.K. Prime Minister” [15], “Rishi Sunak’s 2023 Tory Party Conference speech” [16] та “The Prime Minister sets out how he is building a better future for the UK” [17].

Метафора як лінгвістичний інструмент виконує важливу роль у політичних промовах Ріші Сунака. Вона відображає багатогранність та складність політичного дискурсу, даючи можливість політику виразити його ідеї, впливати на громадську думку та цільову аудиторію.

Усі обрані метафоричні одиниці з промов Ріші Сунака поділяються за такими тематичними групами:

1. Політика та уряд:

– I will place economic stability and confidence *at the heart of this government’s agenda* [15].

– I will *unite our country, not with words but with action* [15].

– It is a mandate that belongs to and unites all of us, and *the heart of that mandate is our manifesto* [15].

– So I stand here before you ready to lead our country into the future, to put your needs above politics, *to reach out and build a government* that represents the very best traditions of my party [15].

– No government has ever developed a more *ambitious scheme* for Northern transport than our new Network North [16].

Наведені метафоричні одиниці підкреслюють важливість та пріоритети урядової діяльності, відображають ідеологію та цінності уряду й політичної сили.

2. Сім'я та суспільство:

– It is family that cares for us at the beginning of our life, it is family that helps us learn, it is family that sustains us, and in old age, it is *family that lightens the autumn of our days* [16].

– It’s not good for our economy, it is not fair on taxpayers who have to pick up the bill, and it’s a tragedy for those two million *people being written off* [16].

– I wasn’t prepared *to cast 12 million people into that darkness* [16].

– We are *the home of fair play*, the best of British [16].

– Which is why as soon as we can, the Government will reduce *the burden of taxation* on working people [17].

За допомогою цих метафор підкреслюється роль сім'ї та суспільства в політиці уряду.

3. Освіта та охорона здоров'я:

– When our party came to power in 2010, our *schools were slipping down* international league tables [16].

– These strikes are not in *the spirit of the NHS* [16].

– But there is nothing ambitious about simply *pouring more and more money* into the wrong project [16].

– I think people do accept that many of these challenges are at least in part, *the legacy of Covid* ... [17].

– But *Covid has imposed massive new pressures* and people are waiting too long for the care they need [17].

Шляхом використання цих метафор Ріші Сунак повертає увагу до важливості освіти та системи охорони здоров'я країни.

Із загальної кількості прикладів (50 метафор), 29 одиниць належить до тематичної групи «Політика та уряд», 12 одиниць – «Сім'я та суспільство», 9 одиниць – «Освіта та охорона здоров'я».

Складність відтворення метафори значною мірою пов'язана з розбіжностями між метафоричними системами, які існують у мовах. Зокрема, метафори у політичних промовах прем'єр-міністра Великобританії Ріші Сунака характеризуються насиченістю політичними концепціями, що робить їхній переклад доволі складним завданням. Таким чином, виникає необхідність зміни метафоричного образу, яка дає можливість зберегти рівень експресії оригіналу та зробити переклад більш ідіоматичним.

Існують різні підходи до відтворення метафор, найбільш доцільним шляхом вважаємо відтворення англійських метафор українською мовою із застосуванням трансформацій. Саме тому услід за В. Карабаном та П. Ньюмарком виокремлюємо такі способи перекладу метафори, як повний переклад, додавання, вилучення, заміна метафоричного образу, структурне перетворення, деметафоризація [5; 14].

Розглянемо детальніше кожен спосіб перекладу метафор у мовленні Ріші Сунака.

1. Повний переклад:

Strong communities are also built on values, on the golden rule: treat others as you would like to be treated yourself [17]. – *Сильні нації також покладаються на цінності, на золоте правило: ставтеся до інших так, як хочете, щоб вони ставилися до вас.*

And if we are honest, change also requires sacrifice...and hard work [17]. – *Будемо чесними,*

зміни також вимагають жертв... і важкої праці.

But all the boldness in the world will only mean so much if ... [16]. – *Але вся сміливість у світі означатиме так багато лише, якщо...*

The debt of gratitude we owe them is why we are making this the best place to be a veteran [16]. – *Відчуваючи борг вдячності, ми робимо все, щоб це місце було найкращим для ветеранів.*

У наведених прикладах застосування повного перекладу дає змогу зберегти змістовий контекст та емоційно-оцінну інформацію оригіналу.

2. Додавання:

In too many parts of our permanent state, virtue-signalling has replaced common sense [16]. – *У багатьох сферах нашого щоденного життя, демонстрація благих намірів замінила здоровий глузд.*

A future that restores optimism, hope, and pride in Britain [17]. – *Майбутнє, яке знову відновлює оптимізм, надію та гордість за Британію.*

We will create a future worthy of the sacrifices so many have made and fill tomorrow and every day thereafter with hope [15]. – *Ми побудуємо майбутнє, гідне тих жертв, на які пішли багато людей, і наповнюємо надією завтрашній день і кожен наступний день.*

Перекладацька трансформація додавання дозволяє правильно відтворити метафоричний зміст повідомлення та підсилити його. Так, додаючи фразу *і кожен наступний день* в останньому прикладі, підкреслено безкінечність цієї дії та важливість того, щоб надія наповнювала кожен день без обмеження.

3. Вилучення:

We live in a world today where family can and does take many forms [17]. – *Сьогодні ми живемо в світі, де сім'я набуває багатьох форм.*

I hope my governing party's gathering can revive my ailing poll numbers [15]. – *Я сподіваюсь, що зібрання моєї партії можуть покращити результати опитування.*

The irony isn't lost on me [16]. – *Я досі ставлюся до цього з іронією.*

Вилучаємо частини метафор значно спрощує речення та робить їх зрозумілим для українського реципієнта, а також дозволяє уникнути семантичної тавтології.

4. Заміна метафоричного образу:

Now all of this will make this country a beacon of science, technology, and enterprise and lift our productivity... [17]. – *На сьогодні все це зробить нашу країну джерелом науки, технологій та*

підприємництва та підніме нашу продуктивність...

Five pledges to deliver peace of mind [17]. – П'ять обіцянок для забезпечення душевного спокою.

People don't want politicians who promise the earth and then fail to deliver [17]. – Люди не хочуть політиків, які **обіцяють золоті гори**, а потім не виконують.

Right now, our country is facing a profound economic crisis [15]. – Зараз наша **країна опинилась віч-на-віч** з глибокою економічною кризою.

Improving education is the closest thing to a silver bullet... [17]. – Поліпшення освіти – це майже **панацея**.

Образи англійських метафор у наведених вище прикладах замінені на більш зрозумілі українські, що дає можливість водночас зберегти експресивність мовлення і справити необхідний вплив на цільову аудиторію, а також досягти лінгвокультурної еквівалентності.

5. Структурне перетворення:

The cost of living, too high [17]. – **Занадто висока вартість життя**.

A common-sense reform that this Conservative government has made [16]. – **Реформа здорового глузду**, яку здійснив цей консервативний уряд.

A false consensus has taken root that all that matters are links between our big conurbations [16]. – **Укорінився хибний консенсус**, що важливими є зв'язки між великими агломераціями.

У поданих реченнях граматичні форми метафоричних виразів змінено з повним збереженням їхнього значення.

6. Деметафоризація:

We know where Keir Starmer's heart lies on this issue – and we know he can't be trusted on it either [16]. – Ми знаємо, **Кір Стармер підтримує це питання** – але ми також знаємо, що йому в цьому не можна довіряти.

I will place economic stability and confidence at the heart of this government's agenda [15]. – Я поставлю економічну стабільність в **основу порядку денного нашого уряду**.

...and reinvigorate our High Streets and Town Centres [17]. – ...і **відновлення наших головних вулиць та міських центрів**.

Our vision of change will revitalise every aspect of our lives... [17]. – Наше **бачення майбутнього змінить** кожен аспект нашого життя...

Метафори у мові оригіналу мають більш вузьке та емоційно-забарвлене значення, при цьому переклад через нівелювання метафоричних образів дозволяє зменшити напругу повідомлення.

Із загальної кількості проаналізованих метафор 12 одиниць було відтворено за допомогою перекладацької трансформації повного перекладу, 5 метафор – додавання, 5 метафор – вилучення, 14 метафор – заміни метафоричного образу, 5 метафор – структурного перетворення, 9 метафор – деметафоризації (рис. 1).

Висновки. Отже, у сучасному суспільстві політичний дискурс та політична лексика відіграють досить вагомую роль у процесі формування суспільної свідомості та комунікації, а саме метафори стають потужним засобом

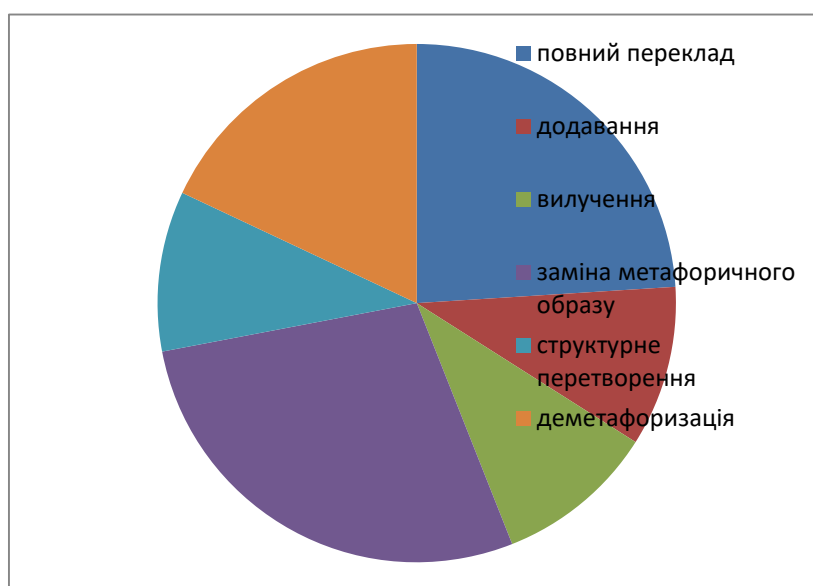

Рис. 1. Перекладацькі трансформації при відтворенні англійських метафор Ріші Сунака українською мовою

вираження політичних процесів та ідей. Метафоричні образи Прем'єр-міністра Великобританії Ріші Сунака за наявним ілюстративним матеріалом можна поділити на три великі тематичні групи: 1) політика та уряд; 2) сім'я та суспільство; 3) освіта та охорона здоров'я. Відтворення метафор у мовленні Ріші Сунака вимагає тонкого відчуття мовних нюансів та врахування особливостей образного мовлення. Для вдалого

перекладу найбільш доцільними виявилися наступні трансформації: 1) повний переклад; 2) додавання; 3) вилучення; 4) заміна метафоричного образу; 5) структурне перетворення; 6) демегафоризація.

Перспективою подальших досліджень може слугувати порівняльна характеристика метафоричного мовлення та образності англійських та українських політичних діячів.

Список літератури:

1. Батринчук З. Р. Комунікативні стратегії і тактики у промовах Джозефа Байдена. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія*. 2020. № 46. Том 1. С. 30–34.
2. Вискушенко С. А., Мосієнко О. В., Свиридчук Т. В. Стратегія переконання у політичних промовах британського прем'єр-міністра Ріші Сунака (риторичний аспект). *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія*. 2023. № 59. Том 1. С. 54–57.
3. Гаврилюк А. П. Метафора, її природа та роль у мові та мовленні. *Вісник НТУУ «КПІ»*. Київ, 2013. С. 29–33.
4. Долинський Є. В. Риторичні прийоми у політичних промовах американських лідерів як засоби маніпуляції суспільною свідомістю громадян. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Германістика та міжкультурна комунікація*. Вип. 1. 2021. С. 45–51.
5. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми. Вінниця: Нова книга, 2004. 276 с.
6. Красівський О. М., Горностай Л. М. Маніпуляція у політичній промові: лінгвістичні засоби. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія*. 2018. № 33. Том 2. С. 58–61.
7. Лосева І. Політична метафорика як чинник політичної культури. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Львів, 2016. Вип. 62. С. 201–203. URL : https://intrel.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/10/Nznuoaf_2016_62_74.pdf (дата звернення: 01.12.2023).
8. Набока О. М. Феномен політичної метафори в англійських текстах політичного дискурсу. *Науковий журнал Львівського державного університету безпеки життєдіяльності «Львівський філологічний часопис»*. 2021. № 9. С. 148–153.
9. Нечипоренко Б. Ю. Сугестивна функція метафори в політичному дискурсі китайських ЗМІ. *Мова і культура (науковий журнал)*. Т. IX (145). Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2010. С. 131–138.
10. Самойлова І. В., Подвойська О. В. Лексичні особливості політичних промов. *Наукові записки Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя. Серія: Філологічні науки*. 2016. Кн. 1. С. 235–238.
11. Хацер Г. О. Когнітивно-комунікативні параметри американського політичного дискурсу президента Барака Обами. *Нова філологія*. 2014. № 60. С. 185–190.
12. Dillard J. P., Shen L. *The Sage Handbook of Persuasion: Developments in Theory and Practice*. Sage Publications Inc., 2013. 447 p.
13. Miller G. R. On Being Persuaded: Some Basic Distinctions. *The Sage Handbook of Persuasion: Developments in Theory and Practice*. Sage Publications, Inc. 2013. Pp. 70–82.
14. Newmark P. *Approaches to Translation*. New-York: Prentice Hall, 1988. 200 p.
15. Rishi Sunak First Speech as U.K. Prime Minister. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=BVgnIYSKUjY> (дата звернення: 15.12.2023).
16. Rishi Sunak's 2023 Tory Party Conference speech. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=Ya7INy7R9rU&t=2972s> (дата звернення: 15.12.2023).
17. The Prime Minister sets out how he is building a better future for the UK. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=CaDPFKNaUhk> (дата звернення: 15.12.2023).

Bilous N. P., Diachuk L. S., Dovzhenko I. V. RENDERING ENGLISH POLITICAL METAPHORS IN THE SPEECHES OF RISHI SUNAK

The article analyzes political metaphors as a powerful means of expression and perception of political processes and ideas. They have a significant structural and emotional impact and are a major component of cultural and linguistic legacy. The illustrative material of the study is 50 metaphorical units taken from the speeches of the British Prime Minister Rishi Sunak. Political metaphors are tools used for characterizing and modelling political processes, for influencing social consciousness. They give a new emotional evaluation

of the existing worldview. The metaphors are randomly selected by the sampling method and divided into three thematic groups: 1) Politics and Government, 2) Family and Society, 3) Education and Healthcare. The research revealed the largest number of units belonging to the Politics and Government thematic group. However, such aspects as cultural differences, structural features of languages should be considered in the process of rendering metaphors. Thus, the transformation approach to their reproduction is the most appropriate one. It takes into account features of the target language without changing the meaning and emotional influence of metaphors. The most effective ways of conveying metaphors are the following: full translation, (12 units), addition (5 units), omission (5 units), metaphorical image replacement (14 units), structural rearrangement (5 units), metaphor neutralization (9 units). Full translation of metaphors is appropriate when metaphors' imagery in the original and target languages coincide; it allows preserving emotional and evaluative information. Addition and omission are used to achieve a correct comprehension of metaphors and create the necessary influence on the addressee. The metaphorical image replacement is applied to compensate for associative differences in understanding metaphors in the target language. Equivalence in the inconsistency of grammatical forms is achieved via structural rearrangement of metaphors. When applying metaphor neutralization, the meaning of the message remains the same, but the lexical and emotional expressiveness changes.

Key words: political speech, political metaphor, metaphors' rendering, translation methods, transformations.